په حقوقي او جنايي چارو کې

د انکار احکام او اغیزي

څېړنپوه فضل الرحیم محمود

په حقوقي او جنايي چارو کې د انکار احکام او اغیزي

څېړنپوه فضل الرحیم محمود

۱۳۹۹ هـ. ش

The Rules and Effects of Denial in Legal and Criminal Affairs

Professor Fazal Rahim Mahmood

2020

ISBN 978-9936-645-84-4

9 789936 645844

د افغانستان اسلامي جمهوري دولت

د علومو اکادمي

د اسلامي علومو معاونیت

د فقهې او قانون مرکز

د قانون انستیتیوت

په حقوقي او جنايي چارو کې د انکار احکام او اغېزې

لیکوال: څېړنپوه فضل الرحیم محمود

۱۳۹۹هـ. ش

د کتاب ځانګړنې

د کتاب نوم: په حقوقي او جنايي چارو کې د انکار احکام او اغېزې
لیکوال: څېړنپوه فضل الرحیم محمود
ایډیټور: څېړنپوه سید حبیب شاکر
مهتمم: څېړنوال عبدالرحمن حامد
خپرندوی: د علومو اکاډمۍ د اطلاعاتو او عامه اړیکو ریاست
د چاپ کال: ۱۳۹۹ هـ.ش / ۲۰۲۰م
د چاپ شمېر: ۵۰۰ ټوکه
د چاپځای: الهام نبي زاده، کابل – افغانستان
ISBN: ٩٧٨-٩٩٣٦-٦٤٥-٨٤-٤

د چاپ حق د علومو اکاډمۍ لپاره خوندي دي.

بسم الله الرحمن الرحیم

ډالۍ

د علم او پوهې مینه والو، د اسلامي فقهې ، قضاء او حقوقو لارویانو ته دې ډالۍ وي.

لیکلړ

سرلیک **مخګڼه**

نظر استاد رهنما / پوهاند دکتور محمد اسماعیل لبیب بلخی ....أ
تقریظ / پوهاند محمد ابراهیم ابراهیمی ....د
تقریظ / پوهاند داد محمد نذیر .... و
تقریظ / سرمحقق نورالحق (عزیزی)...ز
تقریظ / پوهاند عبدالاحد مسلم...ط
سریزه ۱

لومړی فصل

د موضوع تېر وخت ته کتنه..........................۵-۱۰

دوهم فصل

د انکار ماهیت..........................۱۱-٤۰

لومړی مبحث: د انکار تعریف، ارکان او شرطونه ۱۲
لومړی مطلب- د انکار لغوي تعریف ۱۲
دوهم مطلب- د انکار اصطلاحي تعریف ۱۳
درېیم مطلب- د انکار ارکان ۱٤
څلورم مطلب- د انکار شرطونه ۱۵
دوهم مبحث: د انکار ډولونه او احکام ۱۷
الف- د حقیقت او حکم په اعتبار د انکار ډولونه...............................۱۷
لومړی مطلب- حقیقي انکار..۱۷
دوهم مطلب- حکمي انکار..۱۹
ب - د انکار اقسام او احکام د کل او جزء له حیثه ۲۷
لومړی مطلب- کلي انکار...۲۷
دوهم مطلب- جزئي انکار...۲۷
ج- د انکار اقسام او احکام د محل په اعتبار..................................۲۷
لومړی مطلب- په حقوق الله انکار..۲۸

دوهم مطلب- د بندگانو په حقوقو انکار ٣٢
درېيم مطلب- په هغه دعوا انکار چې په حق الله او د بنده په حق مشتمله وي.٣٨

درېيم فصل

د انکار په اړه شرعي نصوص او فقهي قواعد................... ٤١-٦٠
لومړی مبحث- د انکار په اړه شرعي نصوص ٤١
لومړی مطلب- د انکار په اړه قرآنی آیتونه...٤١
دوهم مطلب- د انکار په اړه نبوي احادیث ٤٤
درېيم مطلب- دانکار په اړه آثار ٤٧
دوهم مبحث: فقهي قواعد او نظرونه...٥٠
لومړی مطلب- فقهي قواعد ٥٠
دوهم مطلب- فقهي نظرونه ٥٥

خلورم فصل

په معاملاتو، توثیقاتو او تبرعاتو کې د انکار اغېزې.................٦١-٢١٢
لومړی مبحث: په معاملاتو کې دانکار اغېزې...٦١
اول- له بیعې څخه انکار او د هغه پایلې ٦٢
١- د اصل عقد څخه انکار ٦٢
٢- د ثمن په اندازې کې انکار ٦٣
٣- د مبیعې له اندازې څخه انکار ٧٠
۴- د مبیعې د عین (جنس) نه انکار...٧٣
۵- په هغه څه انکار چې د عقد د صحت یا فساد لامل گرځي ٧٤
٦- په عقد کې له شرط څخه انکار ٧٥
٧- له عیب څخه انکار..٨١
٨- د مبیعې له لیدو نه انکار...٨٥
٩- له لیدونه وروسته د مبیعې د تغیر څخه انکار ٨٧
١٠- د عقد له جنس څخه انکار ٨٩
١١- له قبض څخه انکار...٩٠
١٢- له اقالې څخه انکار...٩١

دوهم- له اجارې څخه انکار ۹۱
۱- له اصل عقد څخه انکار ۹۲
۲- له مودې یا اجورې څخه انکار ۹۲
۳- د اذن له کیفیت څخه انکار ۹۲
۴- په اجاره شوي مال له تېري څخه انکار ۹۵
۵- د اجاره شوی جنس له بېرته ردولو څخه انکار ۹۶
دریم- له مضاربت څخه انکار ۹۸
۱- له مضاربت نه انکار ۹۸
۲- د مضاربت له صفت نه انکار ۱۰۲
۳- د رأس المال له اندازې نه انکار ۱۰٤
۴- په ربح کې انکار ۱۰٦
۵- د مضارب له دعوا نه انکار ۱۱۰
٦- د هلاک یا د تاوان له دعوا نه انکار ۱۱۲
۷- د مال د خاوند انکار، د مال د رد کولو نه ۱۱۲
څلورم- له پولي(پیسو) تبادلې څخه انکار ۱۱۵
لومړی- د حقیقي ثمن یا پیسو له تبادلې څخه انکار ۱۱۵
۱- له صرف نه انکار ۱۱٦
۲- د بدل له اندازې نه انکار ۱۱٦
۳- د بدل د صفت نه انکار ۱۱۷
۴- له تصرف نه انکار ۱۱۸
دوهم- له اعتباري ثمن یا پیسو څخه انکار ۱۱۹
۱- د فلوسو له تبادلې نه انکار ۱۱۹
۲- د بانکنوټونو له تبادلې نه انکار ۱۲۲
پنځم- له سلم څخه انکار ۱۲۳
۱- د سلم له عقد نه انکار ۱۲٤
۲- د سلم په عقد کې د خیار نه انکار ۱۲٤
۳- د مسلم فیه له وصف نه انکار ۱۲٦

۴- د مسلم فیه د تسلیم له محل نه انکار.. ۱۳۰
۵- د مسلم فیه د تسلیم نه انکار ۱۳۳
٦- د سلم په عقد کې له اجل نه انکار ۱۳۷
شپږم- له شرکت څخه انکار ۱۳۸
۱- له اصل شرکت نه انکار ۱۳۹
۲- د شرکة الملک له مصرف نه انکار.. ۱۳۹
۳- د شرکت د فسخې نه انکار ۱٤۳
۴- په شرکت کې له ګټې یا تاوان څخه انکار ۱٤۵
۵- په شرکة العقد کې د شریک مال د هلاکېدو په صورت کې د شرکت نه انکار.... ۱٤۵
اووم- له وکالت څخه انکار... ۱٤۷
۱- له اصل وکالت نه انکار... ۱٤۸
۲- د وکالت له صفت نه انکار.. ۱٤۸
۳- په تصرف کې انکار ۱۵۰
۴- د وکیل له دعوی نه انکار چې مال له منځه تللی ۱۵۱
۵- د وکیل انکار له دې نه چې د مال په ساتنه کې یې تېری یا سستي کړې .۱۵۲
٦- د مؤکل انکار د مال د رد کولو نه.. ۱۵۲
دوهم مبحث: په توثیقاتو کې د انکار اغېزې.. ۱۵٦
اول- له حوالې څخه انکار ۱۵٦
۱- له اصل حوالې څخه انکار.. ۱۵۷
۲- د محیل ادعا د وکالت، د محتال انکار او د هغه د حوالې ادعا یا د دې عکس ...۱۵۸
دوهم- له کفالې څخه انکار... ۱٦۱
۱- له اصل ضمانت او کفالت نه انکار ۱٦۱
۲- د ضمانت د وخت په اړه انکار ۱٦۱
۳- له دې نه انکار چې مضمون مال دی.. ۱٦۲
۴- د مضمون له، انکار له دینه چې مال یې تسلیم کړی دی ۱٦۳
۵- د مکفول له، انکار له دینه چې په مکفول به، دین نه شته............................. ۱٦۳
دریم- له رهن څخه انکار... ۱٦۳

۱- له قبض څخه انکار ۱٦٤
۲- د رهن په نوعیت کې انکار ۱٦٥
۳- د رهن په اندازه کې انکار ۱٦٥
۴- د دین په اندازه کې انکار ۱٦٦
۵- د راهن انکار د رهن له رد کولونه ۱٦٨
٦- د راهن انکار د مرتهن له دعوی څخه چې مرهونه له منځه تللې ۱۷۰
۷- د مرتهن انکار له دې نه چې عادل شخص ثمن د مرهونې ورکړی ۱۷٦
درېیم مبحث: په تبرعاتو کې د انکار اغېزې ۱۷۷
اول- له هبې څخه انکار ۱۷۷
۱- په هبه کې د عوض له شرط څخه انکار ۱۷۸
۲- د شخص انکار له هبې څخه وروسته له بلوغ نه ۱۸۰
۳- مخکې د قبض کولو څخه د واهب د ورثه و انکار ۱۸۱
۴- د هبې نه رجوع ۱۸٤
دوهم- له عاریت څخه انکار ۱۸۸
۱- له اصل عقد څخه انکار ۱۸۸
۲- د عقد په صفت کې انکار ۱۸۹
۳- د اذن په صفت کې انکار ۱۹۰
۴- د عاریت له تلف څخه انکار ۱۹۲
۵- د عاریت له رد څخه انکار ۱۹۹
دریم- له ودیعت څخه انکار ۲۰۰
۱- له اصل ودیعت څخه انکار ۲۰۱
۲- د ودیعت له رد کولو څخه انکار ۲۰۱
۳- د مالک انکار له دې څخه چې بل شخص ته یې د ودیعت د ورکړې اجازه کړې ده .. ۲۰۳
۴- د ودیعت له تلف څخه انکار ۲۰٤
څلورم- له قرض څخه انکار ۲۰۵
۱- د اصل قرض نه انکار ۲۰٦
۲- د دې نه انکار چې ورکړل شوی مال قرض دی ۲۰٦

۳- د قرض د بدل د رد کولو نه انکار ۲۰۷
پنځم- له وقف څخه انکار ۲۰۷
۱- د وقف په اندازې کې اختلاف ۲۰۸
۲- د وقف د انفاذ په اړه اختلاف ۲۰۹
۳- د موقوفی نه د رجوع په اړه اختلاف.. ۲۱۰
۴- د وقف د توابعو په اړه اختلاف.. ۲۱۱

پنځم فصل

په شخصي احوالو کې د انکار اغېزې.. ۲۱۳ - ۳۰۲
لومړی مبحث: په کورنیو چارو کې د انکار اغېزې.. ۲۱۳
اول- له نکاح څخه انکار ۲۱۳
۱- له اصل عقد نکاح څخه انکار ۲۱٤
۲- د نکاح د عقد له شرطونو څخه انکار.. ۲۱۵
۳- له عیبونو څخه انکار.. ۲۱۷
دوهم- له مهر څخه انکار.. ۲۲۱
۱- د مهر له تسمیې نه انکار ۲۲۱
۲- د مهر د قدر، عین، جنس او صفت نه انکار ۲۲۳
۳- له هغه شي څخه انکار چې مهر پرې استقرار مومي ۲۲۵
۴- د مهر له قبض څخه انکار.. ۲۲٦
دریم- له طلاق څخه انکار.. ۲۲۹
۱- له اصل طلاق نه انکار.. ۲۲۹
۲- د طلاق له عدد نه انکار ۲۲۹
۳- د طلاق د اختیار ورکولو نه انکار ۲۲۹
څلورم- له خلعې څخه انکار ۲۳۰
۱- د اصل خلع نه انکار.. ۲۳۰
۲- د خلعې د عوض نه انکار ۲۳۱
پنځم- له ایلاء څخه انکار ۲۳۳
۱- د اصل ایلاء نه انکار.. ۲۳٤

۲- د ایلاء په موده کې له مقاربت نه انکار..........................۲۳٤
۳- په ایلاء کې د ټاکل شوې مودې له تېریدو نه انکار ۲۳٦
شپږم- له لعان څخه انکار...۲۳۷
۱- د زوجې د قذف نه انکار...۲۳۷
۲- د زوج له خوا پر زوجې د زنا دعوا او د هغې انکار ۲۳۷
اووم- له ظهار څخه انکار...۲٤۱
۱- د ظهار له توقیت نه انکار..۲٤۱
۲- د تشبیه د توجیه نه انکار ۲٤۳
۳- له مشبه بها څخه انکار ۲٤٥
۴- د مشبه بها له عضوې څخه انکار...۲٤٦
۵- له دې نه انکار چې تشبیه د تحریم معنی ته شامله ده ۲٤۹
٦- د ظهار د قصد نه د مظاهر انکار..۲٥۱
۷- د ظهار د تعلیق نه وروسته د ظهار نه انکار ۲٥٤
اتم- له رجعت څخه انکار ۲٥٦
۱- د مقاربت نه انکار ۲٥٦
۲- له اصل رجعت څخه انکار..۲٥۸
۳- د مطلقې د ادعا نه چې عدت یې تېر شوی د زوج انکار....................۲٦۲
۴- د دوهم زوج انکار د بیلې شوې ښځې د ادعا نه چې د هغې سره مقاربت شوی ۲٦۳
نهم- له نفقې څخه انکار...۲٦٥
۱- د غنا(یسار) نه انکار ۲٦٥
۲- د هغه تمکین نه انکار چې د نفقې موجب گرځي، یا د تمکین د وخت نه انکار .۲٦٦
۳- د نشوز نه انکار ۲٦٦
۴- د نفقې د رسیدلو نه انکار ۲٦۷
۵- د ولي انکار د طفل یامحجور له نفقې څخه.................................۲۷۰
لسم- له نسب څخه انکار ۲۷۲
۱- څوک چې د کوم شخص د ځویتوب ادعا وکړي د مقابل لوري انکار ۲۷۲
۲- څوک چې د بل شخص د پلارتوب ادعا وکړي د مقابل لوري انکار ۲۷٤

۳- د مقر انکار وروسته د ثبوت د نسب څخه د هغه د اقرار له امله ۲۷٤
یوولسم- له رضاع څخه انکار ۲۷۵
۱- د زوج د دعوا نه انکار چې زه د خپلې زوجې رضعي ورور یم..................۲۷۵
۲- د زوجې د دعوا نه انکار چې زوج زما رضعي ورور دی ۲۷٦
دولسم- له حضانت څخه انکار ۲۷۹
۱- له اصل حضانت څخه انکار...۲۸۰
۲- د مطلقې له حضانت نه انکار...۲۸۱
۳- د حاضنې له اجورې نه انکار ۲۸۳
دوهم مبحث: په میراث کې د انکار اغېزې ۲۸٤
۱- د قاتل د میراث نه انکار ۲۸۵
۲- په یوه حادثه کې د ګڼو وارثینو د مړه کېدونه وروسته د وارثانو اختلاف...۲۸۹
۳- د هغې مطلقې له میراث نه انکار چې په مرض الموت کې طلاقه شوې وي۲۹۱
۴- د نېټې په اعتبار د مطلقې د میراث نه انکار ۲۹٤
درېم مبحث: په وصیت کې د انکار اغېزې...۲۹٤
۱- وارث ته د وصیت شوي مال له ورکړې څخه انکار ۲۹۵
۲- د ثلث نه د زیاتې اندازې وصیت څخه د ورثه و انکار ۲۹٦
۳- هغه موصی له ته د مال له ورکړې څخه انکار چې اول وارث نه وي وروسته وارث شي
یا د دې په عکس..۲۹۷
۴- قاتل ته له وصیت شوي مال څخه انکار ۲۹۸
۵- د صبي یا لیوني د وصیت له ادا کولو څخه انکار................................۳۰۰

شپږم فصل

له جنایاتو څخه د انکار اغېزې..........................۳۰۳ - ۳٦۲
لومړی مبحث: په خصوصي چارو کې د جنایاتو څخه د انکار اغېزې ۳۰۳
اول- پر نفس له تېري څخه انکار ۳۰٤
۱- د اصل تېري د واقع کېدونه انکار...۳۰٤
۲- د قاتل څخه د عفوې نه انکار ۳۰٤

۳- د جانی د اقرار نه وروسته د عاقله و انکار........................۳۰۵

۴- په قسامت کې انکار.....................................۳۰۶

دوهم- پر غړو له تېري څخه انکار ۳۰۸

۱- له اصل تېري څخه انکار ۳۰۸

۲- د تېري کوونکي د دې ادعا څخه انکار چې مجني علیه د تېري څخه عفوه کړې...۳۰۹

۳- د تېري په پایله کې د غړي د ګټه اخیستنې د له منځه تللو یا په هغه کې د نقصان د پېښېدلو له ادعا څخه انکار..........................۳۰۹

دریم- له شهادت څخه انکار ۳۱۱

۱- د شهادت څخه د عادل شخص انکار، وروسته د هغه شاهدي ورکول او د هغه ادعا چې هېره کړې مې وه ۳۱۲

۲- د شهادت څخه د اصل شاهدانو انکار او د فرع په شاهدانو د هغه اثر ۳۱۳

۳- د اصل د شاهدانو له خوا د فرع د شهادت انکار........................۳۱۳

څلورم- له اقرار څخه انکار ۳۱٤

پنځم- له صلحې څخه انکار ۳۱۷

۱- صلحه د مدعي علیه د انکار په صورت کې ۳۱۸

۲- صلحه د مدعي علیه د سکوت په صورت کې ۳۲٤

شپږم- له سرقت څخه انکار ۳۲۵

۱- له اصل سرقت څخه انکار.................................۳۲۵

۲- د مسروقې له رد څخه انکار ۳۲۶

اووم- له زنا څخه انکار ۳۲۹

۱- په ډله ایزه زنا کې د ځینو شریکانو انکار.........................۳۲۹

۲- د نکاح شوې زانیې انکار لدینه چې محصنه ده.......................۳۳۰

۳- د قاضي له خوا د زنا څخه د انکار تعریض.........................۳۳۱

۴- د زنا څخه وروسته د منکرې مزنیې نکاح ۳۳۲

اتم- له قذف څخه انکار ۳۳۳

۱- له اصل قذف څخه انکار ۳۳۳

۲- د لوړې څخه د قاذف انکار.................................۳۳۳

نهم- د نشه يي توکو له کارولو څخه انکار ۳۳٤

۱- په خپله خوښه د شرابو له څښلو څخه انکار ۳۳٦

۲- د شرابخور له خوا د شاهدانو تکذيب او له هغه څخه انکار ۳۳٦

۳- د شرابو د بوی د وجود په صورت کې له څښلو څخه انکار ۳۳۷

۴- د دخانياتو له استعمال څخه انکار ۳۳۷

۵- د مخدراتو له توليد، کښت او تجارت څخه انکار ۳۳۸

دوهم مبحث: په عمومي چاروکې د جناياتو څخه د انکار اغېزې ۳٤۱

اول- د امنيت ضد جنايتونو څخه انکار ۳٤۲

۱- د جنګ د تحريک او د هغه له قيادت څخه انکار ۳٤۲

۲- د امنيت په خلاف د چاپي وسائلو کارولو څخه انکار ۳٤۳

۳- له ممنوعه غونډو څخه انکار ۳٤۳

۴- د اجتماعي رازونو له افشا کولو څخه انکار ۳٤۳

۵- فسق ته له تحريکولو څخه انکار ۳٤٤

دوهم- د عامه ملکيتونو له غصب څخه انکار ۳٤٤

۱- له اصل غصب او د مغصوبې د احوالو څخه انکار ۳٤٥

۲- د مغصوبې له رد څخه انکار ۳٤٥

۳- د تاوان د ورکولو وروسته د مغصوبې د ملکيت څخه انکار ۳٤٦

۴- په اصلي حالت د مغصوبې د ردولو څخه انکار ۳٤۷

دريم - له قطاع الطريقي (لوټماري) څخه انکار ۳٤۹

۱- د مقتول د ولي يا د مال د خاوند، د ښښنې په پلمه له جزا څخه د قاطع الطريق انکار ۳٥۰

۲- د لوټماري د حد نه وروسته له تاوان ورکولوڅخه انکار ۳٥۱

۳- د توبې نه وروسته د ادعا په مقابل کې د لوټمار انکار ۳٥۲

څلورم - د اسنادو له جعل څخه انکار ۳٥٤

۱- د سياسي ډلې د جوړښت به اړه له جعلي اجازه نامې څخه انکار ۳٥٥

۲- دولت پورې د مربوطو پاڼو دوسيو ياقضايي دعواپاڼو له جعل او تلف څخه انکار ۳٥٥

۳- د مروجو پيسو له جعل څخه انکار ۳٥٦

۴- د اسنادو له تزویر نه انکار ۳۵٦
۵- د مطبوعو شیانو او علامو له تقلید نه انکار ۳۵۷
٦- له خط ثخه انکار ۳۵۸
پایلې ۳٦۳
وړاندیزونه ۳٦۷
مأخذونه ۳٦۹

نظر استاد رهنما

به ریاست محترم اکادمی علوم افغانستان

قابل توجه ریاست مرکز فقه و قانون

السلام علیکم و رحمة الله وبرکاته

موضوعی را که برادر فضل الرحیم محمود به عنوان " په حقوقي او جنايي چارو کې د انکار احکام او اغېزې" برای ترفیع به رتبه علمی سر محقق تحت اشراف ورهنمایی من انتخاب کرده بود موضوع را به پایه اکمال رسانیده که اینجانب به صفت استاد رهنمانظر خویش را به تفصیل ذیل ابراز می دارم:

اولاً : قضیه ای انکار در قضایای حقوقی و جنایی قضیه مهم و مرتبط به امور معاملات و دعاوی و مخاصمات مردم در دعوا های حقوقی و جنایی بوده با زندگی روزمره شان ارتباط دارد. بیان احکام و تأثیرآن از مسایل ضروری و دانستنی هم برای مردم و هم برای قضات در محاکم است از اینرو بحث و نوشتن پیرامون این موضوع از اهمیت بسزای برخوردار است، که برادر فضل الرحیم محمود متصدی این کار شده با تلاش و زحمات پیگیرش رساله ارزنده را ترتیب و به سلک نگارش در آورده است.

ثانیاً: مؤلف رساله خویش را در یک مقدمه، شش فصل و یک خاتمه تنظیم نموده و همه مسایل مربوط بحث را احتوا کرده، و به صورت رساله درآمده که همه موضوعات مربوط بحث را شامل می باشد.

مؤلف در فصل اول راجع به پیشینه تاریخی موضوع نظر اندازی کرده و درآن از مراجع و مصادر ذکر به عمل آورده که موضوع به صورت پراگنده در آنها ذکر یافته که این مصادر و مراجع عبارت از کتاب های مهم فقهی در مذاهب چهارگانه می باشد که در تهیه و تالیف رساله اش از آنها استفاده کرده است.

و در فصل دوم از ماهیت انکار بحث نموده و آنرا طی دو مبحث که در مبحث اول از ارکان و شروط انکار و در مبحث دوم اقسام، احکام و اهداف آنرا مورد بحث، تحقیق و بررسی قرار داده است، و به همین ترتیب فصل سوم بحث را به آن سلسله نصوص شرعی و قواعد و نظریات فقهی اختصاص داده که از انکار و حکم آن در آنها ذکر بعمل آمده،

نصوص شرعی و قواعد و نظریات فقهی را باذکر مراجع و مصادر توثیق نموده در اهمیت جانب علمی بحث افزوده است و در فصل چهارم راجع به تأثیر انکار در معاملات، توثیقات و تبرعات قلم فرسایی کرده نخست تأثیر انکار در معاملات: چون بیع، اجاره، مضاربت، تبادله پولی، سلم، شرکت ووکالت را بصورت تفصیلی بیان داشته، سپس تأثیر انکار را در توثیقات چون حواله، کفاله ورهن توضیح داده و بعد از آن از تأثیر انکار در تبرعات چون هبه، عاریت ودیعت، قرض و وقف به تفصیل بحث نموده موضوع را با مثالهای تطبیقی غنامند ساخته است.

و هر چه در فصل پنجم که به تأثیر انکار در احوال شخصی مختص گردیده طی سه مبحث موضوع را مورد بررسی قرآر داده تأثیر انکار در امور خانوادگی چون نکاح، طلاق، خلع، ایلا، لعان، ظهار، رجعت، نفقه، نسب، رضاع و حضانت را بحث و تحقیق داشته و در مبحث دوم از تأثیر انکار در میراث ودر مبحث سوم از تأثیر انکار در وصیت بحث نموده موضوع را با شرح و تفصیل وبیان آراء، و نظریات مختلف را ذکر ومناقشه نموده رأی راجح را باوجوه ترجیح ذکر کرده است.

و در فصل ششم از تأثیر انکار در جنایات سخن رانده و موضوع را به دو مبحث تقسیم نموده مبحث اول را به تأثیر انکار از جنایت در امورخصوصی چون انکار از تجاوز بر نفس وبر اعضا و انکار از شهادت، اقرار، صلح، سرقت، زنا، قذف، و انکار از استعمال مواد نشه ایی مختص ساخته است و مبحث دوم این فصل را به تأثیر انکار از جنایات در امور عمومی چون جنایت ضد امنیت، غصب ملکیتهای عامه، قطاع الطریقی و جعل اسناد اختصاص داده در مورد هر یک از موضوعات به تفصیل و دلایل بحث و بررسی داشته و آراء و نظریات را مورد مناقشه قرار داده نویسنده شخصیت خود را به حیث باحث علمی تثبیت نموده است.

در پایان خلاصه و نتیجه رساله در مبحث خاتمه بصورت خیلی جالب به نگارش گرفته و فشرده همه رساله را در قالب الفاظ مختصر بیرون آورده و در آخیر پیشنهادات مهم و ارزنده تقدیم داشته است.

بناءً رساله هذا هم از لحاظ شکل وهم از لحاظ محتوا یک رساله علمی – تحقیقی ودر باب خودش بکر و تازه و مطابق اصول اکادمی علوم، علمی بوده و یقین دارم که به زبان پشتو تا کنون درین مورد چنین رساله با چنین کیفیت نوشته نه شده است.

من در حالیکه رساله هذا را برای ترفیع از رتبه علمی معاون سرمحقق کافی می دانم به اداره محترم اکادمی علوم افغانستان پیشنهاد می کنم که این رساله بعد از نظر ثانی و تدقیق چاپ و به دست نشر سپرده شود، تا از یک طرف خدمت به علم و فرهنگ صورت گرفته واز طرف دیگر به چاپ چنین رساله نیاز شدید احساس می شود که اکادمی علوم افغانستان ذمه دار رفع چنین نیازمندی علمی می باشد به آرزوی توفیقات مزید برای مؤلف و موفقیتها و دست آوردهای بیشتر شان در حوزه علم و تحقیق.

والسلام

پوهاند دکتور محمد اسماعیل لبیب بلخی

تقریظ

اثر علمی تحقیقی محترم معاون سرمحقق فضل الرحیم محمود عضو اکادمی علوم افغانستان تحت عنوان (په حقوقی او جنایی چارو کې د انکار احکام او اغېزې) از طرف آن اکادمی به اینجانب جهت ابراز نظر و ارائه تقریظ محول گردیده بود، بنده اثر را سر تا پا مطالعه نموده و برخی ملاحظاتی که در اثر وجود داشت در تفاهم با محقق محترم در آن حل و رفع گردید.

این اثر که دارای شش فصل بوده موضوعات مهم ذیل را تحت تحقیق و بحث همه جانبه قرار داده وشامل این عناوین است: مقدمه، مروری به گذشته موضوع، ماهیت انکار، نصوص شرعی و قواعد فقهی در مورد انکار، اثر انکار در معاملات، توثیقات و تبرعات، اثر انکار در مسایل مربوط به احوال شخصیه، اثر انکار در مسایل مربوط به جنایات. محقق محترم در تحت هر عنوان فوق، مطالب و موضوعات با ارزشی را ضمن عناوین فرعی زیر بحث، بررسی و تحقیق همه جانبه قرار داده و در هر موردحق موضوع را به خوبی اداء نموده است. او کار این اثر پر محتوا را با نتایج جدید و سود مندی به پایا ن برده است. محقق برای تکمیل بحث و غنامندی هر چه بیشتر آن از مصادر و مراجع دست اول، معتبر و معتمد درین عرصه، استفاده به عمل آورده و بر اهمیت و اعتبار این اثر گرانبها افزوده است.

و علاوه از آنچه که گفته شد، این اثر بطور خلاصه مطالب ذیل را نیز احتوا می کند:

۱ . دارای اهمیت فراوان در مورد فهم دقیق و تحلیل علمی – فقهی از مسایل مربوط به انکار است.

۲ . طرز نگارش آن بحیث یک رساله علمی – تحقیقی کاملا معیاری می باشد.

۳ . از اغلاط املائی، انشائی و مسلکی عاری است.

٤ . در زبان پشتو قبلا چنین رساله با این محتوا و ترتیب مطالب، تحقیق و تحریر نه شده است.

٥ . مطالب و محتویات آن قابل فهم و قابل قبول می باشد.

٦ . مطابق پیشبینی قانون بحیث یک اثر علمی- تحقیقی معیاری بعنوان اثر اصلی ترفیع به رتبه علمی سر محقق کفایت می کند.

۷. بحیث یک اثر علمی- تحقیقی معیاری برای اعضای کادر علمی، متخصصین و علاقمندان علوم فقهی، حقوقی و جنایی قابل استفاده می باشد.

۸. بحیث یک اثر علمی- تحقیقی معیاری برای رشته های فقهی، حقوقی و جنایی دارای اهمیت خاص بوده و بعنوان یک اثر علمی- تحقیقی خوب و منبع معتبر برای فهم جمیع موضوعات مرتبط به رشته های فوق بشمار می رود.

به ملاحظه اینکه این رساله دارای مقدمه معیاری، پیشینه تاریخی، تحلیل عمیق و تفصیل محتوی و بدنه موضوع، نتایج بحث و مآخذ معتمد در زمینه بوده، در شکلیات آن نیز مشکلی وجود نداشته و هم تمام موازین و معیار های قبول شده تحقیق و بحث علمی در آن به خوبی رعایت شده اینجانب رساله موصوف را یک رساله علمی- تحقیقی و قابل نشر ارزیابی نموده و آنرا بحیث اثر اصلی ترفیع به رتبه علمی سرمحقق کاملا کافی میدانم و هم با استفاده از فرصت برای محقق عزیز محمود صاحب موفقیتهای هر چه بیشتری را از بارگاه ایز متعال مسئلت می نمایم.

بااحترام

پوهاند محمد ابراهیم ابراهیمی

استاد پوهنځی شرعیات پوهنتون کابل

تقریظ

الحمد لله رب العالمین، و الصلاة و السلام علی سیدنا محمد و علی آله و اصحابه أجمعین اما بعد: اثر علمی – تحقیقی تحت عنوان «**په حقوقي او جنايي چارو کې د انکار احکام او اغیزې**» که توسط محترم معاون سرمحقق فضل الرحیم محمود عضو علمی مرکز فقه و قانون اکادمی علوم به منظور ترفیع به رتبه علمی سرمحقق به رشته تحریر در آمده است. اثر مذکور حاوی مقدمه معیاری، مطالب اساسی و بنیادین، نتیجه گیری و پیشنهادات می باشد.

رساله مذکور دربرگیرنده موضوعات خیلی ها مفید علمی و مورد نیاز جامعه افغانی است. برای همه اقشار به صورت عام و برای علاقه مندان عرصه های عدلی و قضایی و محصلین پوهنځی ها ی شرعیات و حقوق به طور خاص به مثابه مشعل و راهنما میباشد.

محقق محترم مطالب خیلی علمی و سودمند را پیرامون احکام انکار و تأثیر آن در امور حقوقی و جنایی از نظر فقه اسلامی در این اثر مورد پژوهش قرار داده است که بدون شک به بینش گسترده ایشان در حوزه علوم فقهی دلالت می کند، زحمات و تکالیف زیادی را در این راستا متحمل گردیده است که قابل تقدیر میباشد.

این اثر علمی- تحقیقی که با در نظر داشت اصول و معیارهای قبول شده علمی و تحقیقی در مراکز علمی و اکادمیک افغانستان به رشته تحریر در آمده و از تسلسل منطقی برخوردار بوده، با ادبیات عالی و روان مطالب و معلومات مهم و ارزنده را در آن گنجانیده است، یک اثر خیلی ها مفید و سودمند در زمینه فقه و قانون میباشد. بنابر این، از نظر بنده برای ترفیع به رتبه علمی سرمحقق کافی بوده و برای موصوف از بارگاه رب العزت کامیابی های مزید استدعاء می نمایم.

با احترام

پوهاند داد محمد نذیر

استاد پوهنځی شرعیات پوهنتون کابل

تقریظ

به جواب نامۀ ۲۲۱مورخ ۲۲/ ۱۳۹۵/۱۲معاونیت بخش علوم اسلامی نگاشته میشود:

الحمد لله والصلوه والسلام علی رسول الله وعلی آله واصحابه ومن والاه وبعد:

قال الله تبارک وتعالی: ﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾ النساء/٦٥.

چنين نيست، به پروردگارت سوگند كه ايمان نمي آورند تا آن كه تو را در آنچه ميانشان مايه اختلاف است داور گردانند وآن گاه در آنچه داوري كردي، هيچ دلتنگي در خود نيابند و تسليم شوند به تسليم شدني كامل.

فقه اسلامی از غنی ترین و پر بارترین مدونۀ حقوقی در عرصه های مختلف قضایای حقوقی بوده و اکنون نیز جایگاه خاصی در نهاد ها و سازمان های حقوقی ملی وبین المللی دارد و در عصر حاضر بیشترین قضایای حقوقی در روشنی فقه اسلامی و بالاخص فقه حنفی حل و فصل گردیده و مورد استفاده قرار دارد.

این امر بازگو کننده این حقیقت است که شریعت اسلامی از قرآن و سنت رسول الله صلی الله علیه و سلم سرچشمه میگیرد، و صلاحیت تطبیق در همه زمان ها و مکان ها را دارد، و بدون شک نیازهای بشر را در همه عصرها برآورده ساخته صلاحیت و شایستگی رهبری و قیادت جامعه بشری را دارا است.

قضیه انکار یکی از قضایای مهم و اساسی حقوق اسلامی است که در دعاوی و دفع مخاصمات و بالاخص در امور مربوط به قضایای حقوقی و جنائی، در محاکم و دادگاه ها مورد کاربرد قرار دارد و جوانب تاریک و زوایای مبهم این قضیه به شرح، تبیین و تحقیق دقیق و همه جانبه نیاز دارد، تا همه جوانب یک دعوای حقوقی احکام مربوط به انکار را بدانند و مطابق به آن دعوای خود را در روشنی قوانین نافذه حل و فصل کنند. که سبب ایجاد سهولت در دفع دعاوی اصحاب دعوی و موجب شفافیت در امور محاکم خواهد شد.

دانشمند محترم استاد فضل الرحیم (محمود) در این عرصه شهکاری نشان داده و پیرامون این قضیه مهم و مفید تحقیق مفیدی را انجام داده و تحت عنوان: (په حقوقی او جنایی چارو کی د انکار احکام او اغیزی) جوانب مختلف موضوع را در یک مقدمه و شش فصل ، با فصل بندی دقیق و منطقی به ترتیب ذیل:

بررسی تحقیقات انجام شده در رابطه با موضوع و نیز معرفی منابع و مآخذ موجود و قابل دسترس، انکار و حکم آن در روشنی نصوص شرعی و قواعد و دیدگاه های فقهی، تاثیر انکار در معاملات، توثیقات و تبرعات مانند: بیع، اجاره، مضاربت، تبادله پول، سلم، شرکات و وکالت و غیره، تاثیر انکار در احوال شخصی مانند: نکاح، مهر، طلاق، خلع، ایلاء، لعان، ظهار، رجعت، نفقه، نسب، رضاع و حضانت، و نیز پیرامون میراث و وصیت. تاثیر انکار در جنایات در امور خصوصی، مانند: تجاوز بر نفس و اعضاء، شهادت، اقرار، سرقت، زنا، قذف و قضیه استعمال مواد نشه آور. و همچنان در مورد جنایت در امور عمومی مانند : جنایت بر ضد امنیت، غصب ملکیتهای عامه، راهزنی و جعل اسناد مورد تحقیق دقیق وهمه جانبه قرار داده و رساله خویش را با نتیجه گیری و ارائه پیشنهادات مفید به پایان رسانده است.

دانشمند محترم موضوع تاثیر انکار را در عرصه های متذکره توآم با مناقشه آراء موجود، ترجیح رأی صائب با دلایل منطقی و شرعی و بیان نظر نویسنده پیرامون موضوع با شیوه علمی و اکادمیک مورد تحقیق همه جانبه قرار داده که از ابتکارات دانشمند محترم میباشد.

در حالیکه این اثر علمی- تحقیقی را یک ابتکارعلمی و مفید و ارزنده ارزیابی میکنم، آنرا جهت ترفیع دانشمند محترم به رتبه علمی (سرمحقق) کافی میدانم و چاپ این رساله را عندالموقع پیشنهاد نموده و برای استاد (محمود) پاداش عظیم اخروی و توفیق خدمات بیشتر را در میادین مختلف علمی از الله متعال خواستارم.

والسلام

سرمحقق نورالحق (عزیزی)

تقریظ

در مورد اثر علمی – تحقیقی محترم معاون سرمحقق فضل الرحیم تحت عنوان(په حقوقی او جنائی چارو کې د انکار احکام او اغېزې)

اثر علمی – تحقیقی را که محترم معاون سرمحقق فضل الرحیم محمود عضوعلمی انستیتوت قانون، معاونیت علوم اسلامی تحت عنوان(په حقوقي او جنائي چارو کې د انکار احکام او اغېزې) به رشته تحریر در آورده است، از محتوای علمی برخوردار بوده و در عرصه تحقیقات علوم شرعی، شگوفایی دانش و معرفت در جامعه، غنامندی در حوزه دانستنی های عدلی و قضائی، اثر گزاری بخصوص خود را دارا می باشد.

محترم فضل الرحیم محمود در فصل اول، در بخش کلیات، موضوعات اثر علمی – تحقیقی خویش را با رعایت قواعد و اصول تحقیق و نگارش با بیان مقدمه و اسلوبی را که در این تحقیق به کار برده است، پیشینه موضوع و مصادری که از آن استفاده به عمل آورده است، بطور همه جانبه دنبال نموده و توانسته است تا یک اثر پر محتوا و با ارزش تهیه نماید.

محترم فضل الرحیم محمود در فصل دوم اثر علمی – تحقیقی خود، با ارائه تعریف واضح از انکار، موضوعاتی همچون ارکان و شروط انکار، اقسام و احکام انکار را به بررسی گرفته و موضوع را به شکل مستدل و قناعت بخش مورد بحث قرار داده، که از ارزش خاصی برخوردار بوده و به بهای این اثر علمی- تحقیقی افزوده است.

محترم استاد محمود، با ارائه نصوص شرعی در رابطه به انکار و همچنان با تقدیم قواعد فقهی و آثار وارده در این مورد، بحث مفصل و مفیدی را انجام داده که در قسمت غنامندی هر چه بیشتر این اثر علمی نقش مثبت و سازنده را داشته و اثر گزاری به سزای را در مستند سازی این تحقیق علمی نیز دارا است.

محترم استاد فضل الرحیم محمود فصل چهارم اثر علمی –تحقیقی خویش را که شامل موضوعاتی چون تأثیر انکار در معاملات از قبیل بیع، شراء، مضاربت ومساقات... است، باروش خاص تحقیق، ارائه دلایل مقنع، تحلیل و تجزیه همه جانبه، عرض اقوال

و دیدگاه های علماء و دانشمندان سلف، دنبال نموده است که میتوان آنرا در عرصه معاملات امروزی، خاصتا که اطراف معامله از دانش مناسبی برخوردار نیستند، رهگشایی مؤثری تلقی نمود. به تعقیب آن تأثیر انکار در توثیقات و تبرعات را به بحث و بررسی گرفته است که با درنظر داشت اهمیت موضوعات مذکور در غنامندی این اثر علمی- تحقیقی، به ارزشمندی آن افزوده است.

محترم معاون سرمحقق فضل الرحیم محمود، موضوعاتی از قبیل انکار در امور مربوط به مسایل احوال شخصی، تأثیر انکار در مسایل مربوط به میراث و هم اثر گزاری انکار در مربوطات وصیت، تأثیر انکار در موارد بخصوص جنایات را که در فصل های پنجم و ششم اثر علمی- تحقیقی خویش جاداده است، که از مزایای خوب علمی – تحقیقی برخوردار است.

اینجانب اثر علمی- تحقیقی محترم معاون سرمحقق فضل الرحیم محمود را مثبت ارزیابی نموده و آنرا در عرصه تحقیقات علوم اسلامی یک قدمی به پیش تلقی نموده و برای ترفیع علمی محترم فضل الرحیم محمود از رتبه علمی معاون سرمحقق به رتبه علمی سرمحقق بسنده دانسته و جهت استفاده بیشتر خوانندگان و علاقه مندان گرامی ، به ویژه دست اندرکاران ارگان های عدلی و قضائی و محققان علوم شرعی، آنرا توصیه می نمایم.

با عرض حرمت

پوهاند عبدالاحد مسلم

عضو پوهنځی تعلیمات اسلامی

پوهنتون تعلیم و تربیه شهید استاد ربانی

سریزه

الحمد لله و الصلوة و السلام علی رسول الله و بعد!

اسلام د عدالت او د بشري اړتیاوو هر اړخ ته شامل، تر ټولو آسماني ادیانو وروستی او کامل دین دی.

د هرې پېښې لپاره په هر عصر او زمان کې چې پېښېږي که د انسانانو په فردي ژوند کې وي او که په ټولنیزو چارو کې، په اسلامي شریعت کې د هغه لپاره ځواب او د حل لاره یا په صریح نص کې او یا د کلي قاعدې په ضمن کې موندل کېږي.

په کلي توګه په اسلامي شریعت کې د قضا او د شخړو د حل د لارو چارو په باره کې ډېره هڅه شوې ده. په هغه صورت کې چې په دعوی کې شاهد موجود نه وي او د اثبات دلیل پیدا نه شي دغه حالت ته انکار ویل کېږي، د دې رسالې د بحث موضوع هم انکار دی. غواړم په دې اړه بحث وکړم او د انکار احکام، اغېزې او مسائل له بیلابیلو مأخذنو څخه را ټول او تر څېړنې لاندې ونیسم، تر څو هیوادوالو ته په حقوقي او فقهي مسائلو کې ګټوره ټولګه وړاندې کړم.

د څېړنې اهمیت

د انکار په اړه بحث او څېړنه، ګټوره او اړینه را ته ښکاره شوه، ځکه چې مسائل یې د فقهې په کتابو کې تیت دي، غواړم د نوموړو مسائلو نه هغه څه چې تطبیقي اړخ ولري او د قضا او د شخړو د حل په لاره کې اړین وي، را ټول کړم. د انکار په اړه کومه لیکنه تر اوسه نه ده تر سترګو شوې، نو په دې اړه بحث او څېړنه یو ابتکاري کار دی او د افغانستان د علومو اکادمي د اسلامي تحقیقاتو د قانون انستیتیوت پتیلې وه چې په دې هکله به څېړنه کوي، نو دا دنده ما پر غاړه واخیسته، غواړم چې په دې هکله علمي تحقیقي څېړنه وکړم، څو له یوې خوا د قانون د انستیتیوت پلان

پلی شي او له بلې خوا هیواد والو ته د اسلامي شریعت د احکامو خورا مهمه برخه وړاندې کړم، په دغه تحقیقي پروژه کې به د علمي معیارونو مطابق، د فقهې او حقوقو له معتبرو منابعو او د قانون پوهانو د علمي او تحقیقي آثارو څخه په ګټه اخیستنې، په تحلیلي او استقرایي توګه څېړنه تر سره شي.

څرنګه چې د شرعي احکامو ارکان او شرایط ثابت شیان دي د هغو په هکله به د فقهاوو ویناوې په استقرایي او د پلټنې په توګه نقل شي او په هغه ځای کې چې د تحلیل او تشریح مجال وي تشریحي میتود به و کارول شي.

د څېړنې موخې

څرنګه چې د انکار اړوند مسائل په فقهي کتابونو کې خواره واره دي او په یو مستقل بحث کې نه دي راټول شوي، په دې څېړنه کې به، په حقوقي او جنایي چارو کې د انکار اړوند احکام او اغېزې د اسلامي فقهې او مدني قانون په رڼا کې وڅېړل شي.

همدا رنګه د دې څېړنې په نتیجه کې به د هیواد والو د خپل منځي شخړو او دعوا ګانو په حل کې آسانتیا را منځته شي، د حقوقو د مینه والو لپاره به ګټور معلومات وړاندې شي په دې هیله چې د اسلامي شریعت د احکامو په پلي کولو سره عدالت او د وګړو مصالح تأمین شي.

د څېړنې پوښتنې

د دې څېړنې اصلی موخه د اسلامي شریعت او مدني قانون په رڼا کې، په حقوقي او جنایي چارو کې د انکار د احکامو او اغېزو څېړل دي، او د څېړنې په پای کې به لاندې څېړنیزو پوښتنو ته ځوابونه تر لاسه شي:

۱- د انکار په اړه کوم شرعي نصوص، فقهي قواعد او نظرونه شتون لري؟

۲- په معاملاتو کې د انکار احکام کوم دي او اغېزې يې څه دي؟

۳- په توثیقاتو کې د انکار اغېزې څه دي او احکام يې کوم دي؟

۴- په تبرعاتو کې د انکار احکام او مرتبه آثار کوم دي؟

۵- په شخصي احوالو کې د انکار اغېزې او د هغه اړوند احکام څه دي؟

٦- په خصوصي جنايي چارو کې انکار کوم حکمونه او اغېزې لري؟

۷- په عمومي جنايي چارو کې انکار څه اغېزې او کوم حکمونه لري؟

۸- په بيلابيلو چارو کې د انکار په اړه د فقهي نظرياتو په پرتله کولو څه اثر مرتب دی؟

د څېړنې اسلوب

په دې څېړنيز بحث کې مې لاندې ټکي په نظر کې نيولي

۱- د فقهي فني اصطلاحات په خپل شرعي شکل کارول شوي او د هر مأخذ نوم او آدرس د پاڼې په لمن ليک کې ليکل شوی.

۲- د اتفاقي مسائلو احکام او دلايل ذکر شوي او جوته شوې، چې په دې اړه ټول فقهاء اتفاق لري.

۳- هغه مسائل چې په اتفاق يې تصريح نه وه شوې او په هغه اړه مخالف نظر هم نه و را ته څرگند شوی، د هغه حکم او دليل مې ذکر کړی او د هغه د تأييد لپاره د څلورو مذهبونو د کتابونو څخه په يوه کتاب حواله ورکړشوې ده.

۴- هغه مسائل چې فقهاء په کې اختلاف لري لومړی د فقهاوو نظريات له هغه وروسته په ترتيب سره د هر نظر دليل ذکر شوی.

۵- هڅه مې کړې چې د هر مذهب اصلي مراجعو ته مخه کړم.

٦- هغه فقهي الفاظ چې تعريف يې اړين و، د هغو لغوي او شرعي مختصر تعريف ذکر شوی دی.

۷- د آيتونو معرفي او ترجمه شوې همدارنگه د احاديثو ترجمه، تخريج او د هغه درجه د قوت او ضعف له حيثه تر سره شوې او که د ذکر شوي حديث مأخذ صحيح بخاري يا صحيح مسلم وي، يوازې د هغه په تخريج کفايت شوی.

۸- د هغو فقهاوو او اشخاصو نومونه چې پېژندنه يې اړينه وه په لمن ليک کې په لنډه توگه معرفي شوي دي.

۹- په هر بحث کې چې د فقهاوو نظریات ذکر شوي د هغه وروسته د دلائلو مناقشه ترسره شوې، په دلائلو وارد شوي اعتراضونه او د هغو ځوابونه ورکړ شوي، بیا د دلائلو ترجیح او د ترجیح سبب ذکر شوی دی.

۱۰- په وروستۍ برخه کې د څېړنې پایلې ذکر شوي چې لوستونکو ته د بحث د محتویاتو د نچوړ په اړه فکر ورکوي.

۱۱- په پای کې وړاندیزونه او د رسالې مأخذونه د الفبا د تورو په ترتیب ذکر شوي دي.